

Nedan sammanfattas värden som är viktiga att förhålla sig till samt utvecklingsbehov för utemiljön och de offentliga rummen i dagsläget. Redovisningen är uppdelad i fyra teman; stads- och landskapsbild, natur och ekologi respektive kommunikationer och socialt liv.

Stads- och landskapsbild

Omprogrammera storskaliga gaturum

Ge de storskaliga och trafikdominerade gatumiljöerna ett nytt innehåll och uttryck, anpassat till den gående människans upplevelser avseende innehåll och funktioner.

Stärk entréplatser och knutpunkter

Tydliggör och utveckla entréplatser och områden vid strategiska knutpunkter för stärkt identitet och förbättrad orienterbarhet.

Karaktäristisk siluettverkan ovan höjdryggar

Tillvarata den karaktäristiska siluettverkan med bebyggelse som följer topografin ovan höjdryggar och utgör fondmotiv. Vid nyexploatering bör vyer mot dessa tillvaratas från strategiska stråk och platser, för stärkt rumslig orientering inom stadsdelen.

Bebyggelsefronter mot parkrum

Tillvarata de karaktärgivande och sammanhållet gestaltade fronter som ramar in parkrummen. Dessa återfinns vid punkthusen mot Blåsutparken respektive Björkhagens bebyggelse mot Nytorps Gärde.

Tydliggör strategiska stadsstråk

Stärk de viktigaste huvudstråken genom stadsdelarna genom att utveckla stadsstråk med en sammanhållen gestaltning, förbättrad orienterbarhet och offentliga platser.

Utveckla platsbildningar och tillvarata parktorgen

Vidareutveckla platsbildningar för centrumfunktioner. Parktorget är ett karaktärsgivande stilgrepp för de allmänna målpunkterna med servicefunktioner i Hammarbyhöjden. Tillvarata karaktären, som kan vidareutvecklas på befintliga och tillkommande platser.

Fortsatt avläsbara landformer

Vid förändringar i områden med kraftigt kuperad topografi bör landformernas läsbarhet tillvaratas. Särskilt bergsryggen mellan Hammarbyhöjden och Hammarby Sjöstad är karaktärsgivande. Vid förändringar bör bebyggelsefronten även fortsättningsvis placeras tillbakadragen bakom hållmarken för att tydliggöra landskapet.

Dominerande dalstråk bör tydliggöras vid förändring. Vid utveckling av Nytorps Gärde bör dalgången vara fortsatt tydlig och visuella siktlinjer och gröna kopplingar längs dalbotten tillvaratas. Raviner och dalstråk mot Nackareservatet är ett karaktärsdrag i skogsmiljön som bör tillvaratas.

Karaktärsgivande element på Nytorps Gärde

Tillvarata den övergripande karaktärsbilden som berättar om områdets tidigare användning; det större öppna fältet och det slutna naturmarkspartiet centralt i området. Tillvarata de tre karaktärsgivande tydliga fronterna mot angränsande stadsdelar; den småskaliga och transparenta övergångszonen mot Hammarbyhöjden avseende vegetation och bebyggelse, bebyggelsefronten mot Björkhagen och skogsfronten mot Kärrtorp.

Transperens och utblickar mot parkrum

Tillvarata transperensen genom kvarteren mot bakomliggande park- och naturområden. Vidareutveckla områdena med ett öppet byggnadssätt som även fortsättningsvis medger utblickar och vyer.

Tillvarata och utveckla de allmänna storgårdarna

De allmänna grönytorna centralt i storgårdskvarteren är ett karaktärsdrag för Björkhagen. Tillvarata den allmänna funktionen och rumsliga avgränsningen.

Tillvarata stadsdelarnas gröna karaktär

Bibehåll stadsdelarnas gröna karaktär med omväxlande bebyggda gaturum och naturmarkspartier, samt bebyggelse i en öppen transparent struktur med stor andel träd och grönska på såväl gårdar som gaturum. Finn ny lokalisering för tillfälliga förskolepaviljonger på parkmark. Skogsridåer som gröna fronter mot parkrummen och längs branten i norr är karaktärsgivande element som bör tillvaratas.

Tillvarata områdets kulturmiljöer och förhistoria

Tillvarata kulturmiljöer, äldre bebyggelse och agrara historia vid områdets utveckling. Ett medvetet förhållningssätt till områdets tidigare historia och funktion kan ta sig nya uttryck och ge en historisk förankring i tillkommande strukturer och bebyggelse. Markuskyrkan är en modern kulturmiljö som bör tillvaratas. Förändringar bör ske med beaktande av de kulturhistoriska värdena, med respektavstånd till kyrkan, värnande hela kyrkotomten och bibehållen fri sikt från tunnelbanans entré.

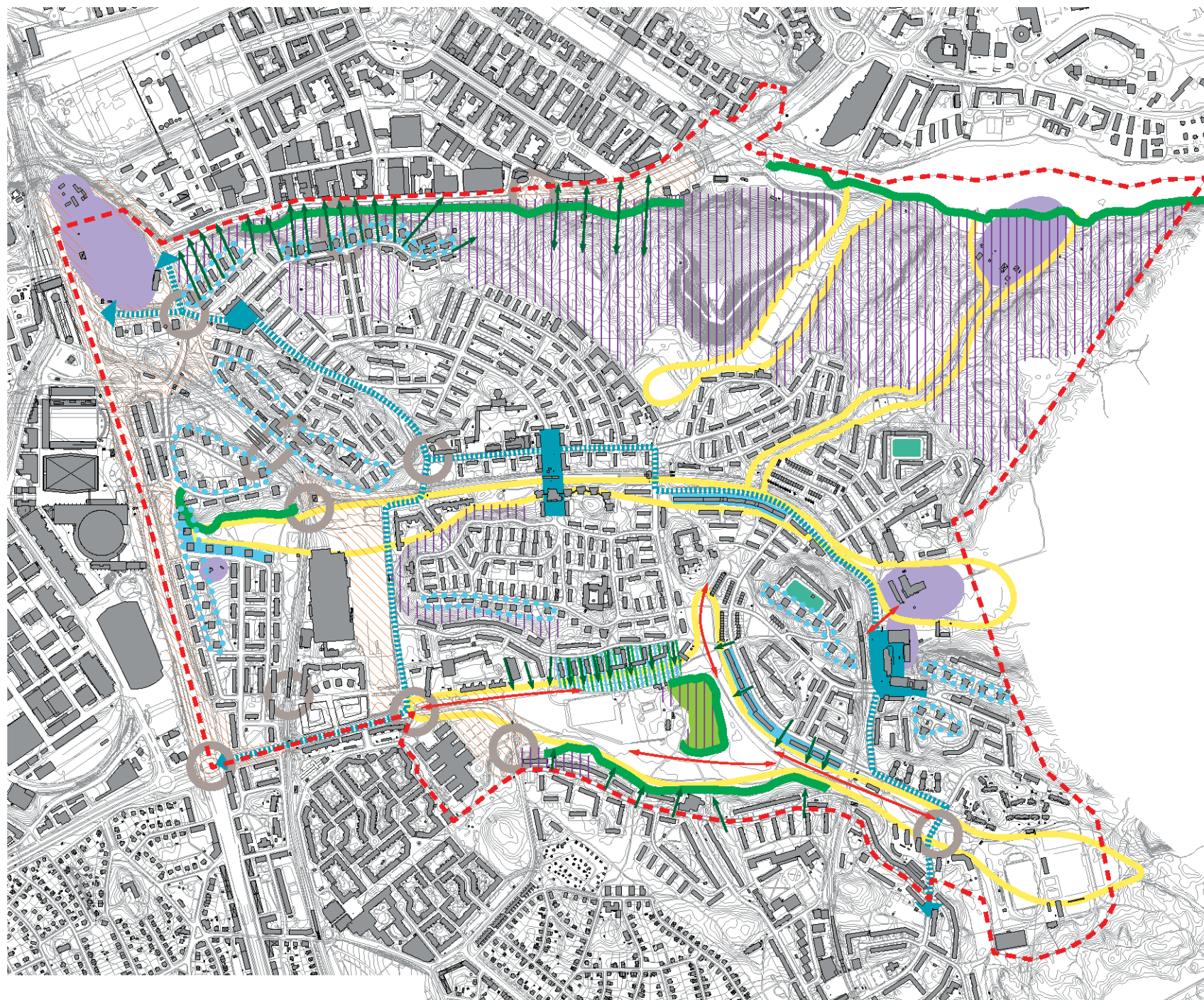
Tillvarata och utveckla stads- och landskapsbild

- Omprogrammera storskaliga gaturum
- Stärk entréplatser och knutpunkter
- Karaktäristisk siluettverkan ovan höjdryggar
- Bebyggelsefronter mot parkrum
- Tydliggör strategiska stadsstråk
- Fortsatt avläsbara landformer
- Dominerande dalstråk
- Transparens och utblickar mot parkrum
- Tillvarata och utveckla de allmänna storgårdarna
- Utveckla platsbildningar och tillvarata parktorgen
- Skogsriddar som gröna fronter
- Tillvarata områdets kulturmiljöer och förhistoria
- Viktig landform på Nytorps Garde
- Småskalig och transparent övergångszon
- Tillvarata viktiga visuella samband

- Bebyggelse under uppförande
- Befintlig bebyggelse
- Områdesanalysgräns

0 100 500

Områdesanalys Hammarbyhöjden - Björkhagen

Natur och ekologi

Analysområdet innehåller sammanhängande naturområden med mycket höga värden kopplade till variationen av naturtyper och förekomst av värdekärnor med värdefulla ekologiska strukturer som gamla träd, död ved och hålträd. Många av områdena har också stor betydelse för regionalt och kommunalt betydelsefulla ekologiska samband.

De mest värdefulla områdena att tillvarata har pekats ut på följande grunder:

1) Områden med mycket värdefulla ekologiska strukturer, främst gamla träd, död ved, hålträd och förekomsten av signalarter som signalerar hög kvalitet. Dessa områden har god förutsättning att hysa skyddsvärda arter och betecknas som värdekärnor.

2) Områden med stor betydelse för de starka ekologiska sambanden i anslutning till Nackareservatet. Dessa områden bidrar till viktiga regionala och kommunala spridningssamband där Nackareservatet utgör en stark kärna.

3) Områden som ligger centralt i habitatnätverk för olika artgrupper. Dessa områden har en särskilt stor roll i de ekologiska nätverken.

Denna värdering innebär att en stor andel av naturområdena i undersökningsområdets östra och norra delar beskrivs som ”mycket värdefulla” och har markerats som viktiga att tillvarata.

Pilar på kartan över Tillvarata och utveckla visar på en prioritering av områdets ekologiska nätverk, med fokus på ädellövskogsarter i öster. Värdekärnor för ädellövskog och ekmiljöer berör ekologiska samband där värden av nationell, regional och kommunal betydelse ingår.

I norra delen och med koppling västerut, mot bl a Årstaskogen, samt spritt i området, markerar pilen samband för skogslevande arter, samt i viss mån för barrskogsarter.

Hänsyn vid bebyggelseutveckling

- Bevara Nackareservatet och tillvarata intilliggande värdekärnor för blandskog, barrskog och ädellövskog.
- Tillvarata större värdekärnor inom analysområdets bebyggelse.
- Tillvarata och utveckla spridningssambandet för skogslevande arter och ädellövskogsarter utmed Hammarbyvägen och över/under Gullmarsplan och Skansbron.
- Bevara större träd, främst ek och tall, utmed lokalgator och mellan husen.
- Beakta Nytorps Gärde och dess brynmiljöer.

Tillvarata och utveckla natur och ekologi

- Tillvarata och beakta regionala och kommunala värdekärnor och spridningssamband
- Tillvarata och beakta lokala värdekärnor och spridningssamband i bebyggelsen
- Viktigt spridningssamband för skogslevande arter (mot Årstaskogen) - kommunalt värdefullt
- Viktigt spridningssamband för adellovskogsarter - regionalt och kommunalt värdefullt
- Områdesanalysgräns
- Nackareservatet

Socialt liv

Utveckla gröna promenader

Utveckla gröna promenader genom stadsdelarna med fokus på rekreation och socialt liv. Komplettera bristande länkar och förbättra orienterbarheten. Det gäller i första hand kopplingarna mellan stadsdelarna samt mot välbesökta park- och naturområden som Nytorps Gärde och Nackareservatet. Från västra delen av Hammarbyhöjden vid Skärmarbrink bör stråk utvecklas till angränsande delar för att tillgängliggöra kvartersparker och allmänna lekplatser. Befintliga gatumiljöer med hög andel grönska kan ingå som gröna promenader i nuvarande form.

Tillgängliggör bergskanten i Hammarbyskogen

Tillgängliggör hållmarkerna och vyerna mot norr från Hammarbyskogen. Utveckla en promenadslinga i tillvaratagen naturmarksmiljö längs bergskanten och runt Hammarbybacken.

Utveckling av park- och naturmiljöer

Vidareutveckla och rusta kvartersparkerna i Hammarbyhöjden och Kolerakyrkogården. Ge utrymme för olika funktioner som uppfyller olika brukargrupper behov. Utveckla parkmiljön vid Lilla Sickla som allmän målpunkt. Stärk friytestukturen vid Blåsut; skapa bullerskyddade parkmiljöer frikopplade från större angoringsstråk mot arenorna i Slakthusområdet.

Tillvarata och vidareutveckla det centrala parkrummet på Nytorps Gärde. Stärk befintliga målpunkter genom komplettering och vidareutveckling av de funktioner som finns i västra delen. Tillvarata upplevelsen av rymd och lugn i östra delen.

Hammarbyskogen och Nackareservatet utgör viktiga sociala målpunkter. Områdets rekreativa värden behöver tillvaratas och säkerställas genom långsiktig förvaltning och utveckling. Tillvarata Tytestakilens regionala värde för det rörliga friluftslivet.

Utvecklade parkentréer

Tydliggör entrépunkter och otydliga kopplingar mot Nackareservatet och Nytorps Gärde genom utvecklade parkentréer.

Stärk centrumfunktionerna

Skapa förutsättningar för ett rikt folkliv genom att samla viktiga målpunkter och centrumfunktioner längs de huvudstråk som många människor passerar i sin vardag och i tunnelbanenära lägen. Delar av stråken fungerar redan i dagsläget, men stråken kan vidgas och kopplas samman genom en sekvens av platsbildningar. Längs stråken och vid platsbildningarna bör målpunkter samlas som uppfyller olika brukargrupper behov.

Tillvarata parker med utvecklade mötesplatser

Tillvarata välbesökta parkmiljöer med populära målpunkter, genom fortsatt skötsel och underhåll som vidmakthåller parkernas attraktivitet.

Kompletterande funktioner för barn och unga

Bibehåll en spridning och skötsel av allmänna lekplatser för att även fortsättningsvis uppnå parkplanens riktlinjer. Upprustning och vidareutveckling av lekmiljöerna behöver ske vid Nytorps Gärde och i norra Hammarbyhöjden för att svara mot dagens behov och för att möta ett ökat

befolkningstryck. Utveckla mötesplatser för ungdomar, framförallt vid hållmarken Hammarbyskogen där unga redan samlas.

Utveckling av sport- och idrottsmöjligheter

Se över behovet av idrottsfunktioner och obokningsbara bollplaner, framförallt avseende barn och ungas behov. I dagsläget uppstår brist om någon bollplan försvinner. Utveckla funktionerna för spontanidrott på Nytorps Gärde och integrera bollplanerna i stadsdelarnas parkmiljöer.

Tillvarata koloniområdena

Koloniområdena utgör viktiga mötesplatser som bör tillvaratas. De berättar också om områdets historia och bidrar till ekologiska värden.

Tillvarata och utveckla
socialt liv

 Utveckla gröna promenader

 Tillgängliggör bergskanten i
Hammarbyskogen

 Utveckling av park- och
naturmiljöer

 Utvecklade parkentréer

 Stärk centrumfunktionerna
längs strategiska stadsstråk

 Tillvarata parker med
utvecklade mötesplatser

 Kompletterande funktioner
för barn och unga

 Utveckling av sport- och
idrottsmöjligheter

 Tillvarata kolonilområdena

 Bebyggelse under
uppförande

 Befintlig bebyggelse

 Områdesanalysgräns

0 100 500

Områdesanalys Hammarbyhöjden - Björkhagen

Kommunikationer

Det begränsade gaturummet kräver en prioritering mellan trafikslagen. Kapacitetsstarka färdmedel som gång, cykel och kollektivtrafik är prioriterade och behovet av bilresor ska minska. Befintlig och nyttillkommen infrastruktur ska vid tillvaratagande och utvecklig utgå från dessa förutsättningar.

Analysområdets huvudstruktur utgår till stora delar från bilens behov vid prioritering av gatuutrymmet. Detta gäller såväl bilens utrymmesbehov i rörelse som plats för uppställda fordon. I flertalet stråk har oskyddade trafikanter medgetts goda möjligheter till rörelse i andra inte. För minskad andel biltrafik och ökad tillgänglighet bör bilparkeringen i området regleras med avgiftsbelagd boendeparkering. Längs flera huvudstråk finns ett behov av att utveckla gång- och cykelvägnätet, vilket delvis behöver ske på bekostnad av allmänna parkeringsplatser för bil.

Stor utvecklingspotential finns för fler cykelparkeringar i anslutning till stationer och andra viktiga målpunkter. Dessa bör lokaliseras i nära anslutning till entréer med väderskyddade och låsbara cykelställ av hög kvalitet. Därtill bör otrygga platser och stråk beaktas och utvecklas med utgångspunkt i ett fotgängarperspektiv.

Tillvarata och utveckla gångstråk

- Tydliggör och prioritera huvudstråken för fotgängare.
- Bind samman befintliga stråk med nya sammanhängande gena länkar så att gångnätet erbjuder en varierande struktur. Utveckla ett tydligt, tillgängligt och tryggt system av hög kvalitet. Attraktiva stråk bidrar till liv och rörelse inom området. Utveckla kopplingarna för gående mot Nackareservatet.
- Evenemang från Söderstaden/Slakthusområdet kommer att generera stora folkströmmar som behöver nå tunnelbanestationerna vid Blåsut och Skärmarbrink. Samla gående i gena och tydliga stråk längs gatorna för att freda parkmiljöerna och lokalator för de kringboende.

Tillvarata och utveckla cykelstråk

- Tydliggör och prioritera de strategiska huvudstråken för cyklister genom stadsdelarna.
- Utveckla befintliga stråk så att de medger prioritet för cyklister i ett tydligt, tillgängligt och tryggt system av hög kvalitet. Tillskapa nya länkar så att cykelstråken binder samman målpunkter inom och utanför området, som pilarna pekar.

Tillgängliggör kollektivtrafiken

Integrera kollektivtrafiken i den offentliga miljön. Överbrygg barriärer och knyt samman stationsuppgångar med det allmänna gång- och cykelvägnätet. Förbättra tillgängligheten i de riktningar som pilarna pekar.

Stärk huvudvägnätet

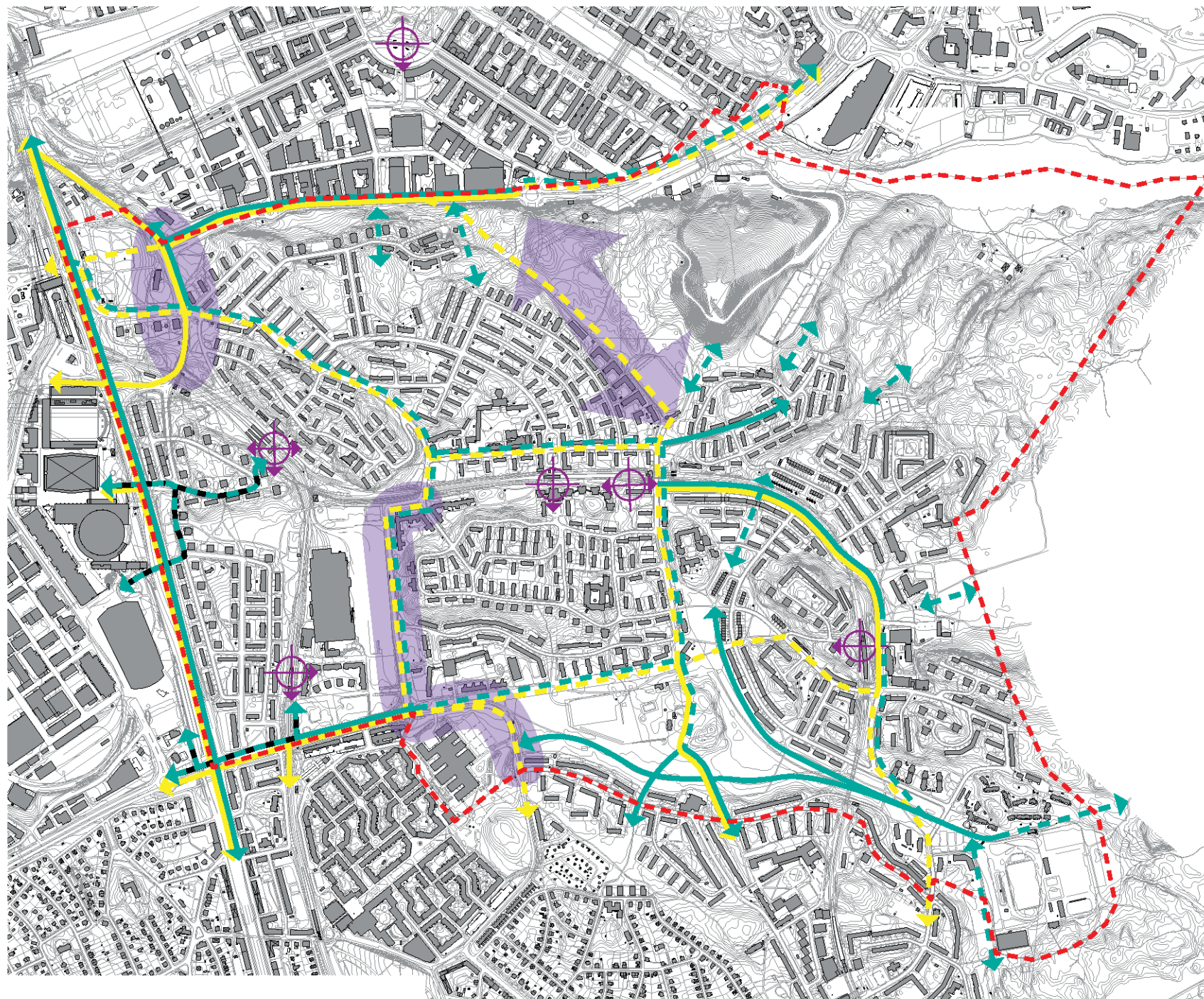

Tillvarata nätets funktion med god framkomlighet på oskyddade trafikanters villkor. Genomför en hastighetsplan. Utveckla vägnätet vid Hammarbybacken, längs Garagevägen och Åstorpsringen för att skapa urbana trafikrum. Möjliggör en koppling mot Hammarby Fabriksväg för ökad tillgänglighet till och från Hammarby sjöstad.

Tillvarata och utveckla Kommunikationer

- Gångstråk att tillvarata
- Gångstråk att utveckla
- Cykelstråk att tillvarata
- Cykelstråk att utveckla
- Stärk huvudvägnätet
- Tillgängliggör
kollektivtrafiken

- Bebyggelse under
uppförande
- Befintlig bebyggelse
- Områdesanalysgräns

Områdesanalys Hammarbyhöjden - Björkhagen

Tryckta källor

Cykelkarta Söder. Stockholms stad.

Cykelplan 2012. Stockholms stad, 2012.

Ekologigruppen AB, 2003. Natur i sydöstra Stockholms stad. Inventering och naturvärdesbedömning av naturområden intill Hammarbyhöjden, Björkhagen, Kärrtop och Bagarmossen.

Ekologigruppen AB, 2013. Ekologiska samband och värdefull natur i Hammarbyhöjden och Björkhagen. Underlagsmaterial för områdesanalys i samband med planprogram avseende ny bebyggelse i Hammarbyhöjden och Björkhagen.

Fathom Modelling User Guide. Atkins intelligent space, 2013.

Fakta om SL och länet 2011. Stockholms lokaltrafik AB, 2012.

Gatu- och fastighetskontoret, Stockholms stad, 1997. Naturinventering Lilla Sickla. Ekologigruppen AB.

Genomförandebeslut av 30-zoner. Gatu – och Fastighetsnämnden. Stockholms stad, 16 december 2004.

Hållbart resande i praktiken. Sveriges Kommuner och Landsting, 2010.

Den gröna promenadstaden - En strategi för utvecklingen av Stockholms parker och natur. Samrådsunderlag juni 2012.

Landskapsekologisk analys i Stockholms stad,

habitatnätverk för eklevande arter och barrskogsarter. Mörtberg, U., Zetterberg, A. & Gontier, M., 2007. Miljöförvaltningen, Stockholms stad.

Landskapsekologisk analys i Stockholms stad. Metodutveckling med groddjur som exempel. Mörtberg, U., Zetterberg, A. & Gontier, M. 2006. Miljöförvaltningen. Stockholms stad.

Naturvårdsverket 2012. Grön infrastruktur. Redovisning av regeringsuppdrag.

Parkplan Skarpnäck, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och Exploateringskontoret, december 2007.

Parkplan för Enskede, Årsta, Östberga, Johanneshov, Enskede gård, Enskedefältet, Gamla enskede, Dalen och Stureby, Enskede-Årsta- Vantörs stadsdelförvaltning och exploateringskontoret, december 2007.

Promenadstaden, Översiktsplan för Stockholm, antagen av kommunfullmäktige 15 mars 2010.

RiPlan – riktlinjer för planering av kollektivtrafiken i Stockholms län. Storstockholms lokaltrafik, 2008.

RUFS 2010 - Regional utvecklingsplan för Stockholm. Karta Regional grönstruktur.

RVU Sverige - den nationella resvaneundersökningen 2011-2012. Transportstyrelse, 2013.

Sociotophandboken, Planering av det offentliga uterummet med Stockholms stad och sociotopkartan, Stadsbyggnadskontoret, augusti 2003.

Sociotopkarta del 1, Stadsdelsområde Skarpnäck (norra delen), Stockholm stad, april 2003.

Sociotopkarta del 1, Stadsdelsförvaltning Enskede- Årsta - , april 2003.

Stockholms stad, 2006. Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling. 2007. Ekologigruppen AB på uppdrag för Stockholms stad.

Stockholms stad, 2007. Metodik för kartläggning av spridningsfunktioner inom Stockholms satd. Förslag till metodik, utarbetat med utgångspunkt från spridningssamband mellan Tyrestakilen och Årstaskogen. Ekologigruppen AB.

Stockholms läns landsting, TMR, 2012. När, vad och hur? Svaga samband i Stockholmsregionens gröna kilar. Ekologigruppen, med flera konsulter. Rapport 5:2012.

Stockholms stad, 2012. Landskapsekologisk nätverksanalys av Årstaskogen. A. Zetterberg, 2012.

Stockholms stad, Miljöförvaltningen, 1998. Uppdaterad 2009.

Stockholm utanför tullarna. Nittiosju tadsdelar i ytterstaden. Stockholmia förlag, 2003.

TMR, RUFS 2010. Karta Regional grönstruktur.

Trafikflödeskarta. Stockholm stad, 1999.

Trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad. Stockholms stad.

Områdesanalys Hammarbyhöjden - Björkhagen

Utdrag ur Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling. 2007. Ekologigruppen AB på uppdrag för Stockholms stad.

Elektroniska källor

Artdatabanken, SLU: utdrag över rödlistade arter.: www.artfakta.se

Artportalen: www.artportalen.se

Bing maps: www.bing.com/maps

Bygg- och plantjänsten på Stockholm stads hemsida: www.insynsbk.stockholm.se/Byggochplantjansten

Freeride: www.freeride.se

Google maps: www.maps.google.se

Hitta.se: www.hitta.se

Koloniföreningen Dalen: www.koloniforeningendalen.se/historia.html

Ski star: www.skistar.com/sv/Hammarbybacken/om-hammarbybacken/Historia/

Storstockholms lokaltrafik, 2013. www.sl.se

Stockholm Stad: www.stockholm.se

Stockholmskällan: www.stockholmskallan.se

Stockholms stadsmuseum: www.stadsmuseum.stockholm.se
STRADA. Transportsyrelsen, 2012. www.strada.vv.se/stradauttag

Sveriges hembygdsförbund: www.hembygd.se/lilla-sicklas-vanner/lilla-sicklas-historia/

Övriga källor

Kartunderlag, inventeringar mm (digitalt material) från Stockholm stad:

Baskarta med fastighetsgränser, Autocad, 130410

Ortofoto, april 2013

Snedbilder, maj 2013

Miljöförvaltningen Stockholms stad:

Biotopkarta. 1998. Miljöförvaltningen. Uppdaterad 2009.

Ekdatabasen – jätteekar, kärnområden för ek samt ekområden

Habitatkartor – eklevande insekter, barrskogsfåglar, groddjur

Stockolms stads biotopdatabas (1999)

Orienteringskartan, Nacka- och Erstaviksområdet, Älvsbyn 2009.

Stockholms stadsmuseums (SSM): historiska fotografier

Stockholms trafikkontors arkiv (TKA): historiska fotografier

Hanna Andersson, Exploateringskontoret, Stockholms stad, maj 2013: Kompletterande information om pågående detaljplaner och exploateringar inom analysområdet och kringliggande områden.

Illustrationer

Samtliga för rapporten framtagna analyskartor och illustrationer är framtagna av Nyréns arkitektkontor, Ekologigruppen och Atkins. Övriga fotografier och illustrationer anges under källor. Fotografierna är tagna av Nyréns arkitektkontor, Ekologigruppen och Atkins, om inte annat anges. Historiska fotografier och kartor kommer från Stockholmskällan eller Stockholms stadsmuseums fotoarkiv. Ett antal historiska fotografier kommer också från Trafikkontorets arkiv (Parkarkivet). Omslagsfotografi och snedbilder är tagna av Stockholm Stad maj 2013.

